

Εφαρμογή της νέας νομοθεσίας για τη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	2
2. Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	3
3. Μεθοδολογία	3-4
4. Περιορισμοί της έρευνας	4
5. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	4-7
6. Αποτελέσματα	
6.1 Διερεύνηση των στάσεων και των γνώσεων των μαθητών του Λυκείου μας για τον τρόπο διαχείρισης των ληγμένων φαρμάκων.	7-11
6.2 Διερεύνηση των γνώσεων και των στάσεων των φαρμακοποιών της ευρύτερης περιοχής για τον τρόπο διαχείρισης των ληγμένων φαρμάκων	12-17
7. Συμπεράσματα	17-19
8. Δεξιότητες που αποκτήθηκαν	19
9. Σημασία της έρευνας	20
10. Παράρτημα	
10.1 Ερωτηματολόγιο Μαθητών	21-22
10.2 Ερωτηματολόγιο Φαρμακείων.....	23-24
10.3 Συνέντευξη Βουλευτή Χαράλαμπου Θεοπέμπτου	25-27
10.4 Αφίσα από τους μαθητές	28
11. Βιβλιογραφία	29

Εισαγωγή:

Στις μέρες μας ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή σε καθημερινή βάση τόσο για τη θεραπεία διάφορων ασθενειών όσο και για την ανακούφιση των συμπτωμάτων που αυτές προκαλούν.

Είναι γεγονός ότι η πλειοψηφία των μη χρησιμοποιημένων φαρμάκων δύναται να καταλήξει στο περιβάλλον γιατί αν απλά τα πετάμε με τα υπόλοιπα οικιακά απορρίμματα τελικά καταλήγουν στο έδαφος (στις χωματερές) και από εκεί στα υπόγεια ύδατα και στο πόσιμο νερό με ότι αυτό συνεπάγεται.

Αναρωτηθήκαμε όμως ποτέ ποιες είναι οι επιπτώσεις από την λανθασμένη διαχείριση των φαρμάκων στο περιβάλλον;

Ανακύπτει όπως καταλαβαίνουμε ένα περιβαλλοντικό ζήτημα που χρήζει άμεσης επίλυσης και αυτό είναι η σωστή απόρριψη και διαχείριση των φαρμακευτικών αποβλήτων.

Δεν έχουμε την πολυτέλεια να τα απορρίπτουμε στο περιβάλλον και το κράτος σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς έχει την υποχρέωση να δράσει άμεσα και έγκαιρα για την ενημέρωση αρχικά του κοινού και την εφαρμογή σταδιακά της νομοθεσίας, η οποία ψηφίστηκε πρόσφατα, για την σωστή διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων.

Μετά από χρόνια λοιπόν λανθασμένης διαχείρισης των ληγμένων φαρμάκων, λόγω μη ύπαρξης νομοθεσίας, έφτασε η ώρα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για την εφαρμογή της πρόσφατα ψηφισμένης νομοθεσίας. Απαιτείται όμως παράλληλα και παρακολούθηση της εφαρμογής της όπως και λήψη μέτρων για τη μη εφαρμογή.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα:

Με την ευκαιρία που μας δόθηκε μέσω του 5^{ου} μαθητικού διαγωνισμού χημείας προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε :

- Τις απόψεις των μαθητών του Λυκείου μας και των φαρμακείων της περιοχής για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.
- Τις απόψεις των μαθητών για τις επιπτώσεις που προκαλούν τα ληγμένα φάρμακα στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία.
- Κατά ποσόν υπάρχει νομοθεσία καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων στην Κύπρο και αν αυτή εφαρμόζεται.

Μεθοδολογία :

Στα πλαίσια της έρευνας αρχικά σκεφτήκαμε ποια ήταν τα ερωτήματα που θέλαμε να διερευνήσουμε και να απαντήσουμε. Ακολούθως αποφασίσαμε σε ποιους θέλαμε να απευθυνθούμε καταλήγοντας στους μαθητές του σχολείου μας και τους φαρμακοποιούς της περιοχής. Έτσι αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε δύο (2) ερωτηματολόγια με το πρώτο να απευθύνεται στους μαθητές και το δεύτερο στους φαρμακοποιούς. Τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν τέλος Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου από ένα σύνολο εκατό (100) μαθητών και έξι (6) φαρμακοποιών.

Τα ερωτηματολόγια στους μαθητές δόθηκαν ακολουθώντας μια διαδικασία τυχαίας δειγματοληψίας. Στο σχολείο μας υπάρχουν 33 τμήματα. Αποφασίσαμε ότι μόνο τρία παιδιά από κάθε τάξη θα απαντούσαν το ερωτηματολόγιο. Το σύνολο των παιδιών με αυτό τον τρόπο ήταν 99. Θέλαμε όμως το σύνολο να είναι ίσο με 100 μαθητές για να μας βγαίνουν πιο εύκολα τα ποσοστά επί τοις εκατό (%). Αποφασίσαμε λοιπόν ότι μόνο δύο παιδιά από το τμήμα Β61 θα έπαιρναν ερωτηματολόγιο καθώς ήταν το τμήμα με τους λιγότερους μαθητές. Από την άλλη, στα τμήματα Α11 και Β33 τα οποία ήταν τα πολυπληθέστερα του σχολείου δόθηκαν ερωτηματολόγια σε τέσσερις μαθητές. Με αυτόν τον τρόπο ακριβώς εκατό παιδιά σε όλο το σχολείο θα απαντούσαν το ερωτηματολόγιο. Η ομάδα μας γνωρίζοντας πόσα παιδιά υπάρχουν σε κάθε τμήμα

επέλεξε τυχαία νούμερα από τον κατάλογο του κάθε τμήματος ανάλογα χωρίς να γνωρίζει σε ποιο παιδί αντιστοιχεί.

Μετά την συλλογή, την ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων καταλήξαμε στα συμπεράσματα μας. Θέλοντας όμως να εμπλουτίσουμε την έρευνα μας επικοινωνήσαμε με τον βουλευτή Χαράλαμπο Θεόπεμππου από τον οποίο πήραμε μια συνέντευξη καθώς είναι ο πλέον αρμόδιος επί του θέματος και γνώστης του τι ακριβώς εφαρμόζεται στην Κύπρο. Το μόνο που μας έλειπε ήταν μια νότα χρώματος και δημιουργικότητας και έτσι αποφασίσαμε να φτιάξουμε και μια αφίσα η οποία να ανταποκρίνεται στο θέμα μας.

Περιορισμοί:

Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας εξάγονται από τα ευρήματα των ερωτηματολογίων που δόθηκαν σε ένα δείγμα εκατό μαθητών του Λυκείου μας και σε μόλις έξι φαρμακοποιούς καθώς δεν μπορούσαμε να επεκταθούμε και εκτός περιοχής κυρίως λόγω του περιορισμένου χρόνου των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα συνεπεία του επιβαρυσμένου προγράμματος τους. Εξαιτίας του πιο πάνω περιορισμού, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να οδηγήσουν σε γενικευμένα συμπεράσματα αλλά δίνουν μια ένδειξη για το τι επικρατεί στην Κύπρο. Σίγουρα όμως τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να αποτελέσουν την αρχή για περαιτέρω μελέτες αντίστοιχου περιεχομένου, αλλά και τη δημιουργία εκπαιδευτικών σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών για τον τρόπο συλλογής και καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.

Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας:

Παρόλο που τα φάρμακα βοήθησαν πάρα πολύ την ανθρωπότητα, μπορούν να προκαλέσουν πολύ μεγάλη ζημιά εάν δεν αντιμετωπιστούν σωστά μετά τη λήξη τους.

Πολλοί λίγοι όμως γνωρίζουν ότι η μη σωστή εναπόθεση των ληγμένων φαρμάκων προκαλεί τεράστιο πρόβλημα στο περιβάλλον.

Το ζήτημα της διαχείρισης των αποβλήτων φαρμάκων, ταλαιπωρεί εδώ και χρόνια τους αρμόδιους.

Κάθε χρόνο χιλιάδες συσκευασίες φαρμάκων είτε αυτά είναι αχρησιμοποίητα ή ληγμένα, καταλήγουν στους κάδους απορριμμάτων και από εκεί στο έδαφος. Ταυτόχρονα αρκετοί πολίτες πετούν τα φάρμακα στις τουαλέτες του σπιτιού τους ή στους νεροχύτες τους και από εκεί καταλήγουν στο αποχετευτικό σύστημα. Είναι ορατός λοιπόν ο κίνδυνος να επιστρέψουν οι ουσίες που περιέχουν στον οργανισμό μας μέσω της τροφικής αλυσίδας ή του πόσιμου νερού [1], κάτι το οποίο επιβεβαίωσε και ο βουλευτής Χαράλαμπος Θεοπέμπτου καθώς όπως μας τόνισε τα νερά μας στην Κύπρο είναι περιορισμένα.

Όπως χαρακτηριστικά διατυπώνει ο Θωμάς Μπάμπαλης ο πρόεδρος της μη Κυβερνητικής Ανθρωπιστικής Οργάνωσης «Φαρμακοποιοί του Κόσμου»: «οι μεταβολίτες που δημιουργούνται από τα φάρμακα, συσσωρεύονται μετά στο περιβάλλον μέσα από το χώμα, διαχέονται στον υδροφόρο ορίζοντα, και από τον υδροφόρο ορίζοντα σε εδάφη όπου καλλιεργούνται τροφές για τον άνθρωπο. Αυτές οι ουσίες όπως τις έχει χαρακτηρίσει η ΕΕ από το 2001, είναι επικίνδυνα ιατρικά απόβλητα αμιγώς τοξικού χαρακτήρα. Και αυτά τα υποπροϊόντα της διάσπασης των φαρμάκων, έχει τεκμηριωθεί με μελέτες, ότι προκαλούν πολύ σοβαρά προβλήματα υγείας στον άνθρωπο».[6]

Είναι εμφανές λοιπόν ότι η μόλυνση του περιβάλλοντος με φαρμακευτικές ουσίες είναι ένα ζήτημα αρκετά σημαντικό, με την επιστημονική κοινότητα να εξετάζει ολοένα και περισσότερο τις επιπτώσεις που ενδέχεται να προκαλεί τώρα ή στο μέλλον αυτή η κατάσταση, για το περιβάλλον και τον άνθρωπο. Στην εποχή που ζούμε, είναι δεδομένο πως η επιβάρυνση του υδάτινου περιβάλλοντος με φαρμακευτικές ουσίες θα συνεχίσει όχι απλά να υφίσταται αλλά ίσως και να επιδεινώνεται, αν δεν ληφθούν ικανά μέτρα αντιμετώπισης.

Το μεγαλύτερο μέρος του προβλήματος φαίνεται να προκαλούν οι αντιβιοτικές ουσίες. Η λανθασμένη απόρριψή τους, δίνει την ευκαιρία σε βακτήρια που συνυπάρχουν μαζί τους σε κάποιο περιβάλλον, να αναπτύξουν ανοχή απέναντι στα αντιβιοτικά και να

πολλαπλασιαστούν, και εν συνεχεία μπορούν μέσα από πολλές οδούς και μέσω του νερού να φτάσουν στον άνθρωπο και να του προκαλέσουν προβλήματα υγείας.

Όπως και σε κάθε πρόβλημα όμως, έτσι και σε αυτό, υπάρχουν λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν και να ανακουφίσουν την κατάσταση. Μια από αυτές είναι η συνετή χρήση των φαρμακευτικών ουσιών και κυρίως η ασφαλής απόρριψή τους. [2]

Ο πιο σωστός τρόπος διάθεσης των ανεπιθύμητων, αχρησιμοποίητων ή ληγμένων φαρμάκων, καθώς και εκείνος με τις λιγότερες επιβλαβείς συνέπειες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον είναι η επιστροφή των φαρμάκων στα φαρμακεία. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, σε μια προσπάθεια που ξεκίνησε το 2007, κατοχυρώθηκε με υγειονομική διάταξη το 2012 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με τον Εθνικό Οργανισμό Φαρμάκων και τον Πανελλήνιο Φαρμακευτικό Σύλλογο, τοποθέτησε ειδικούς πράσινους κάδους σε φαρμακεία της χώρας όπου οι πολίτες μπορούν να πετούν τα φάρμακα που έχουν λήξει. Οι ποσότητες που συλλέγονται μεταφέρονται σε ειδικό χώρο και από κει, μια φορά τον χρόνο στέλνονται σε ειδικά κέντρα στο εξωτερικό όπου γίνεται η αδρανοποίηση και η καύση τους σε μεγάλες θερμοκρασίες κι αυτό γιατί δεν υπάρχουν προς το παρόν αντίστοιχα κέντρα στην Ελλάδα. [3]

Η νομοθεσία για την απόρριψη και συλλογή τους στην Κύπρο έχει πρόσφατα ψηφιστεί όπως μας ενημέρωσε ο κύριος Θεοπέμπτου και μοιάζει πολύ με αυτή που περιγράφεται για την Ελλάδα πιο πάνω. Δηλαδή, οι ειδικοί κάδοι ανακύκλωσης θα τοποθετηθούν στα φαρμακεία για να έχουν εύκολη πρόσβαση οι πολίτες.

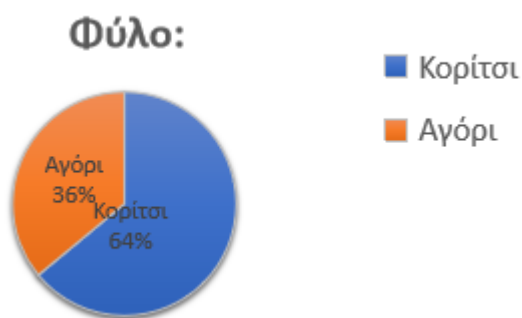
Όπως προκύπτει από έρευνες αν και τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη παρέχουν ειδικά συστήματα συλλογής, οι ποσότητες που συλλέγονται διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό. Αυτό μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην αβεβαιότητα ή την έλλειψη ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με την περιβαλλοντικά ασφαλή διάθεση των αποβλήτων.[4]

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι συζητήσεις για την θεσμοθέτηση ενός νομικού πλαισίου στρέφονται γύρω από συγκεκριμένες δράσεις και στρατηγικές.

Μεγάλη σημασία έχει δοθεί στην αξιολόγηση των κινδύνων που ενέχουν οι φαρμακευτικές ουσίες, σε συνδυασμό με την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού. Με αυτό όπως φαίνεται συναινούν και οι φαρμακοποιοί στην Κύπρο καθώς θεωρούν ότι η δράση πολιτείας και φορέων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να επικεντρωθεί πρώτα στην ενημέρωση του κοινού να αποκτήσει ανάλογη συνείδηση με αυτή της ανακύκλωσης σκυβάλων και στη στήριξη των φαρμακείων από την πολιτεία ώστε να αποτελέσουν τον ενδιάμεσο κρίκο της συλλογής.[7] Φυσικά, και οι πολίτες μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στην αντιμετώπιση του προβλήματος και την προστασία τόσο του περιβάλλοντος όσο και της δημόσιας υγείας ακολουθώντας και εφαρμόζοντας τη νομοθεσία χωρίς παρεκκλίσεις.[5]

Αποτελέσματα ερωτηματολογίου μαθητών:

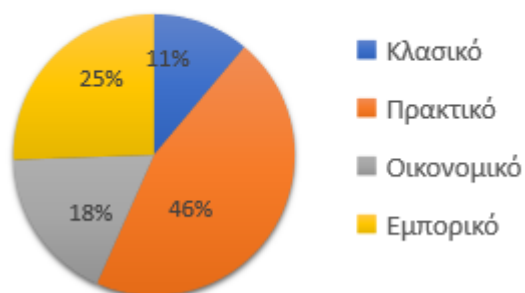
Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε προς τους μαθητές απαντήθηκε από ένα δείγμα εκατό (100) ατόμων του Λυκείου μας. Οι τρεις πρώτες ερωτήσεις αφορούσαν τα δημογραφικά στοιχεία. Η πρώτη ερώτηση αφορούσε το φύλο των μαθητών και όπως φαίνεται από το Γράφημα 1 το 64% ήταν κορίτσια και το υπόλοιπο 36% αγόρια.

Γράφημα 1: Δημογραφικά στοιχεία, ποσοστά αγοριών – κοριτσιών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο

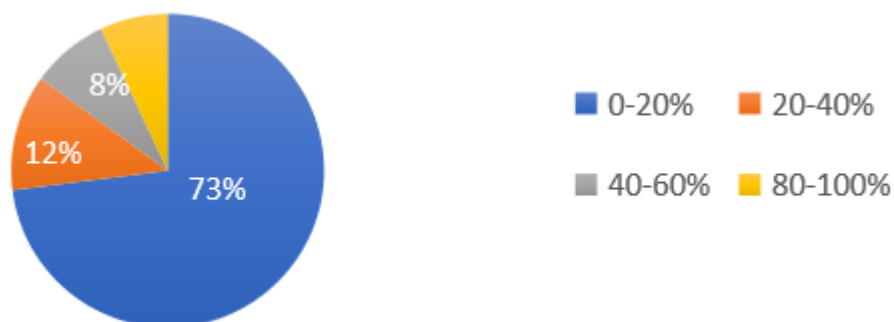
Στο Γράφημα 2, παρουσιάζεται η κατεύθυνση που ακολουθούν οι μαθητές που απάντησαν, όπου το 46% ακολουθούν την κατεύθυνση του Πρακτικού, 25% Εμπορικό, 18% Οικονομικό και 11% Κλασικό.

Κατεύθυνση :

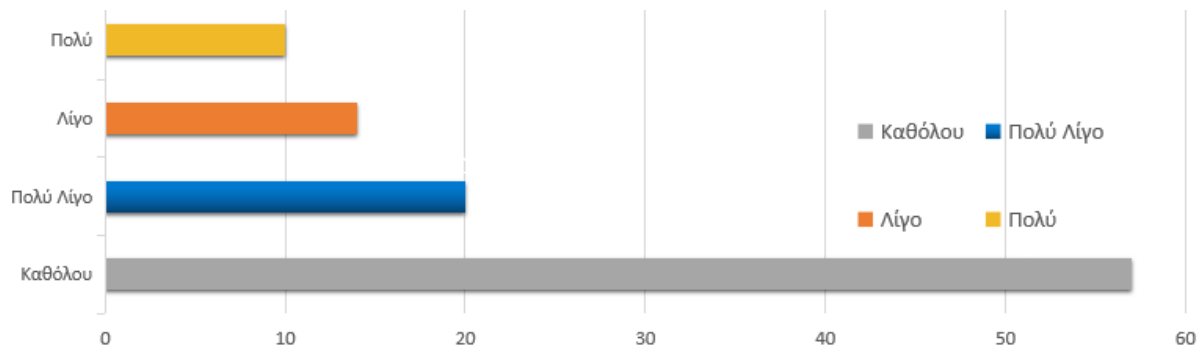
Γράφημα 2: Δημογραφικά στοιχεία, ποσοστά της κατεύθυνσης που ακολουθούν οι μαθητές που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο.

Το Γράφημα 3 αναφέρεται στο ποσοστό που πιστεύουν οι μαθητές ότι, οι γονείς τους επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στα φαρμακεία. Το 73% των μαθητών απάντησε ότι μέχρι 20% οι γονείς του επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στο φαρμακείο ενώ μόνο το 7% απάντησε ότι 80% μέχρι και 100% οι γονείς τους κάνουν την επιστροφή.

Γράφημα 3: Σε τι ποσοστό οι γονείς σας επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στα φαρμακεία.

Στο Γράφημα 4 καταγράφεται το ποσοστό των μαθητών που είναι ενημερωμένοι για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων και μόνο το 10% ήταν πολύ ενημερωμένοι.

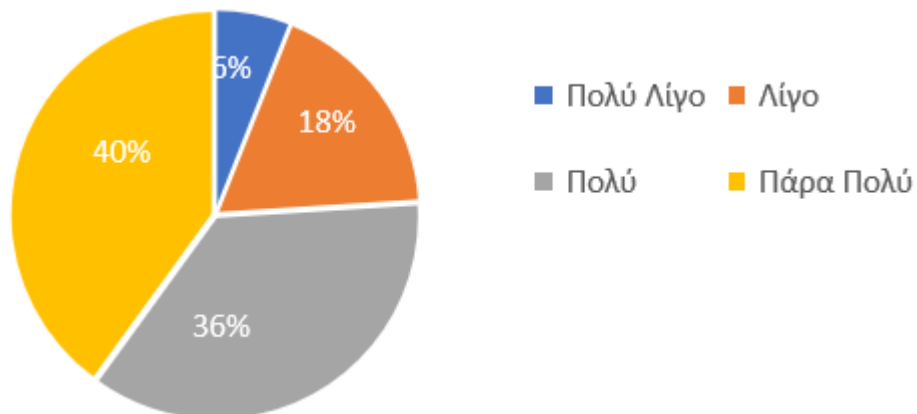
Γράφημα 4: Το ποσοστό των μαθητών που είναι ενημερωμένοι για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.

Στο Γράφημα 5 φαίνεται ότι όσοι από τους γονείς των μαθητών δεν επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στο φαρμακείο, το 69% τα πετά στον κάλαθο.

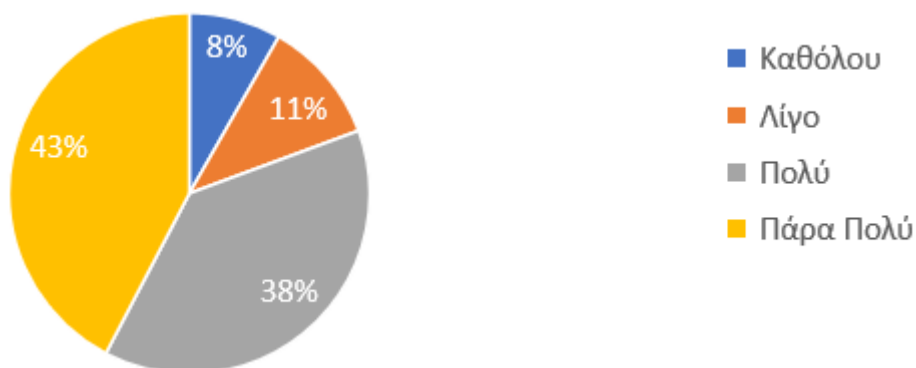
Γράφημα 5: Σε περίπτωση που οι γονείς σας δεν επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα, που καταλήγουν αυτά;

Στο Γράφημα 6 φαίνεται η άποψη των μαθητών αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και το 40% συμφωνεί πάρα πολύ με αυτή την πρόταση.

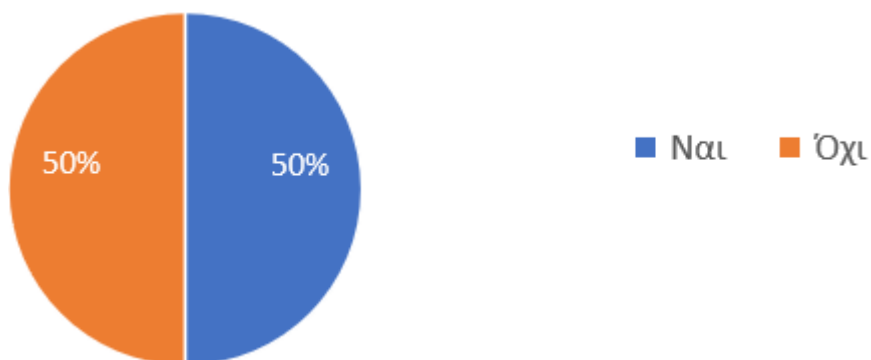
Γράφημα 6: Η άποψη των μαθητών αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον;

Στο Γράφημα 7 φαίνεται η άποψη των μαθητών αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το 43% συμφωνεί πάρα πολύ με αυτή την πρόταση.

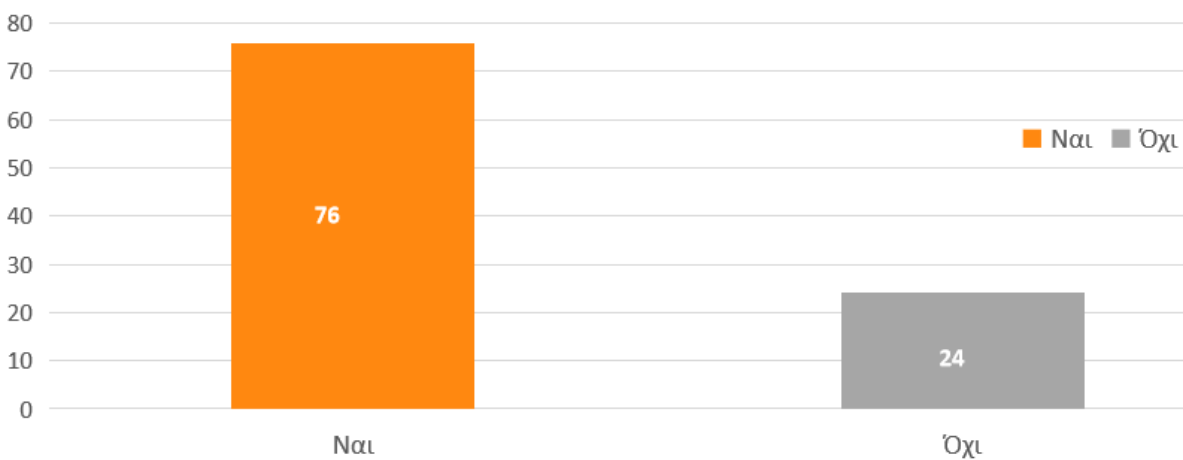
Γράφημα 7: Η άποψη των μαθητών αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία.

Στο Γράφημα 8 καταγράφεται η γνώση των μαθητών αν υπάρχει νομοθεσία για τον τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.

Γράφημα 8: Η άποψη των μαθητών αν υπάρχει νομοθεσία για τον τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.

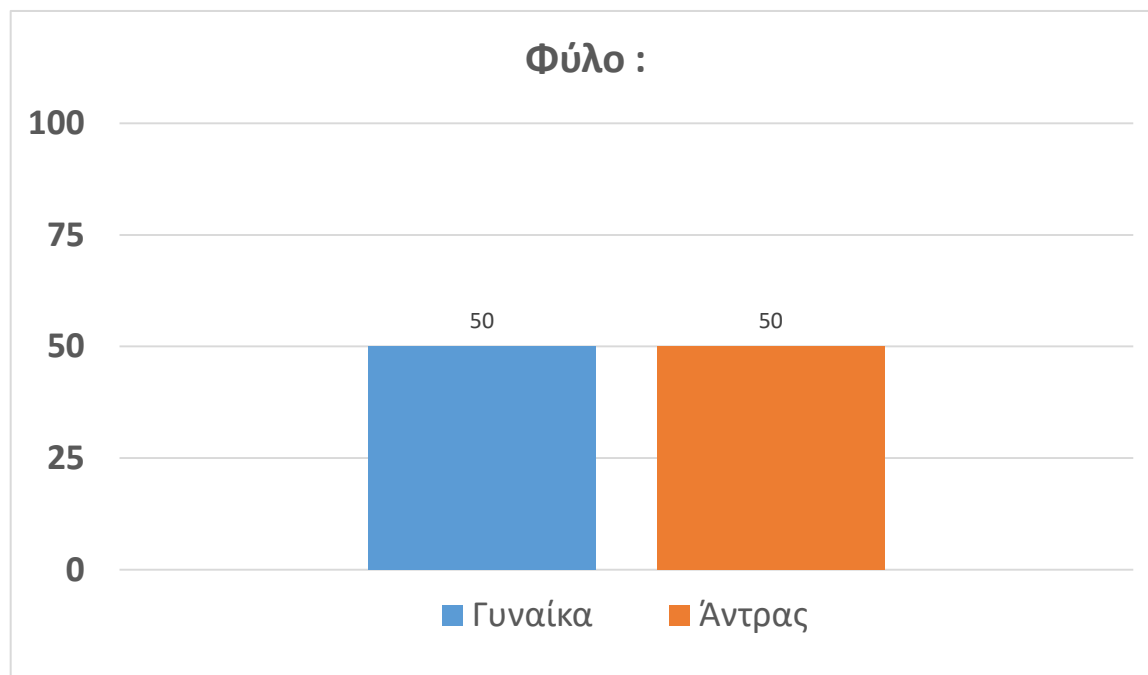
Στο Γράφημα 9 παρουσιάζεται το ποσοστό των μαθητών οι οποίοι θα ήθελαν μελλοντικά να γίνουν ενημερωτικές διαλέξεις για το θέμα αυτό στα σχολεία, το οποίο ανέρχεται στο 76%.

Γράφημα 9: Ποσοστό των μαθητών που θα ήθελε να γίνονται ενημερωτικές διαλέξεις για το θέμα αυτό στα σχολεία.

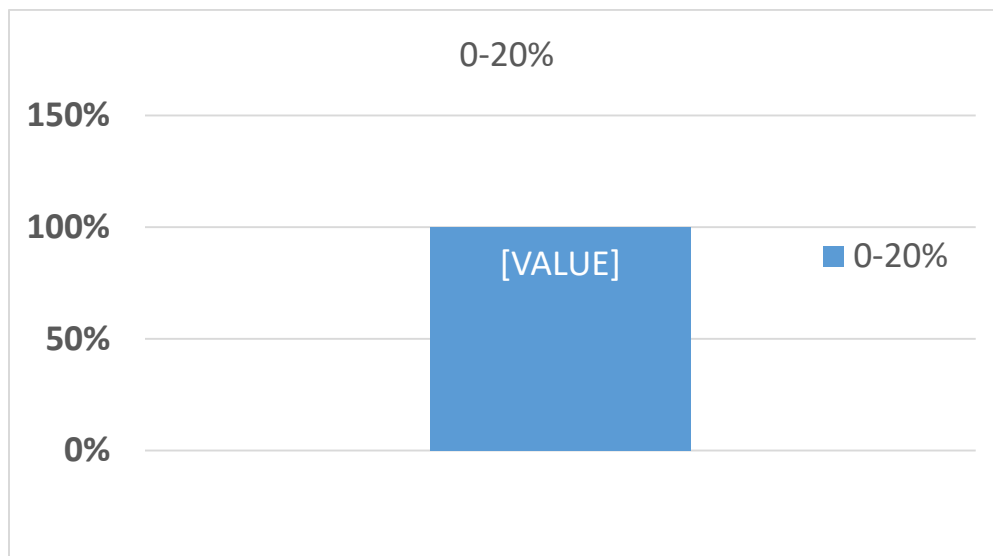
Αποτελέσματα ερωτηματολογίου φαρμακοποιών:

Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο των φαρμακοποιών ήταν έξι άτομα (φαρμακοποιοί), ικανό για να προσδώσει υψηλή αξιοπιστία για την περιοχή. Η πρώτη ερώτηση αφορούσε τα δημογραφικά στοιχεία και συγκεκριμένα το φύλο των φαρμακοποιών που απάντησαν και όπως φαίνεται από το Γράφημα 10 το 50% ήταν άντρες και το 50% γυναίκες.

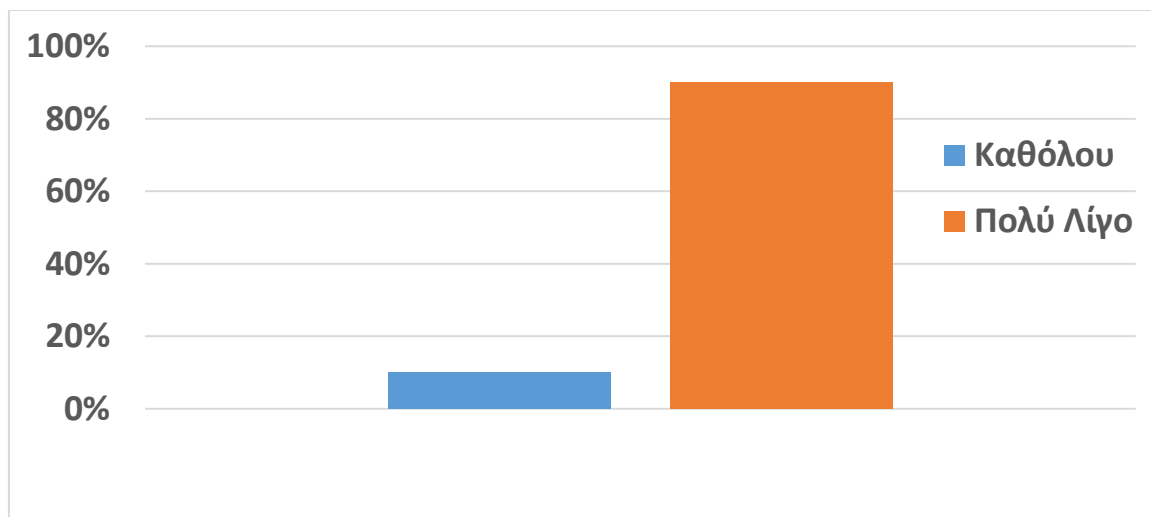
Γράφημα 10: Το φύλο των φαρμακοποιών που συμμετείχαν στην έρευνα.

Στο Γράφημα 11 φαίνεται πως όλοι οι φαρμακοποιοί απάντησαν ότι το ποσοστό των πελατών τους που επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στο φαρμακείο είναι μεταξύ του 0% και του 20%.

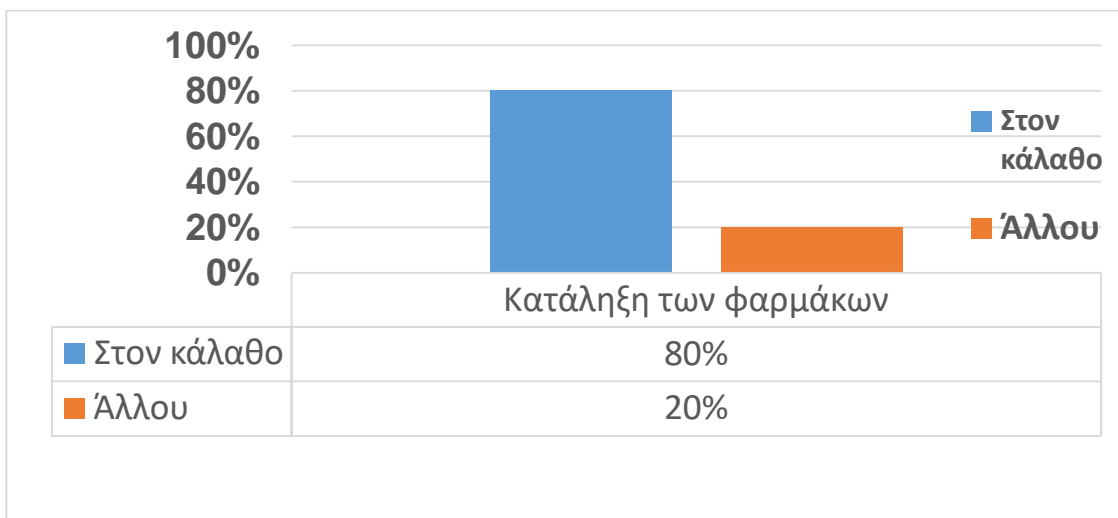
Γράφημα 11: Το ποσοστό των πελατών που επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα

Στο Γράφημα 12 παρουσιάζεται η άποψη των φαρμακοποιών ότι το 90% των πελατών τους είναι πολύ λίγο ενημερωμένοι για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.

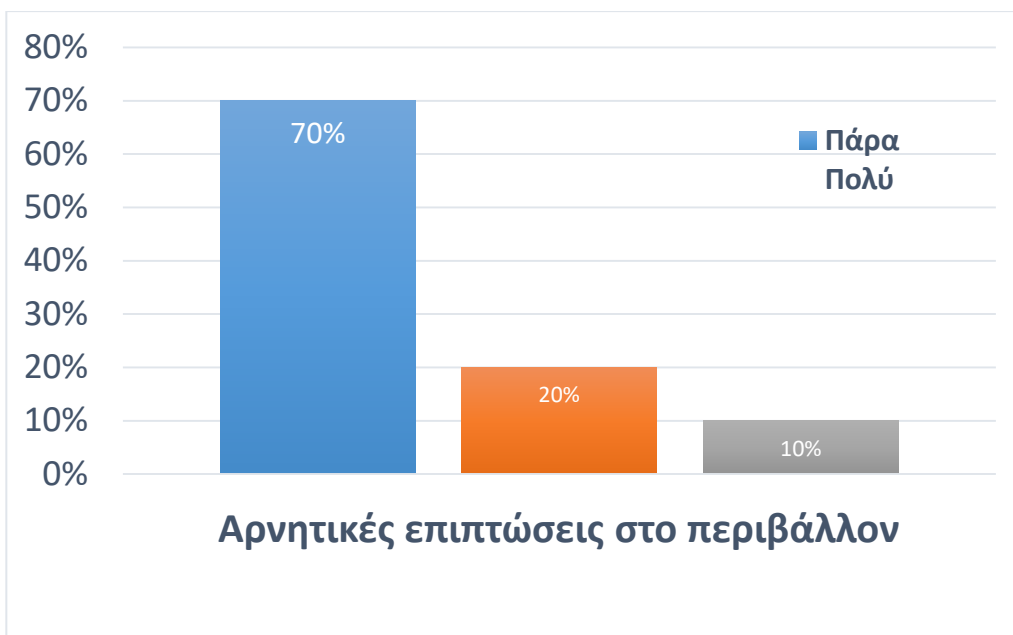
Γράφημα 12: Το ποσοστό των πελατών που είναι ενημερωμένοι για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων.

Όπως παρουσιάζεται στο Γράφημα 13 στην περίπτωση που οι πελάτες τους δεν κάνουν σωστή διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων, πιστεύουν πως το 80% αυτών καταλήγουν στον κάλαθο.

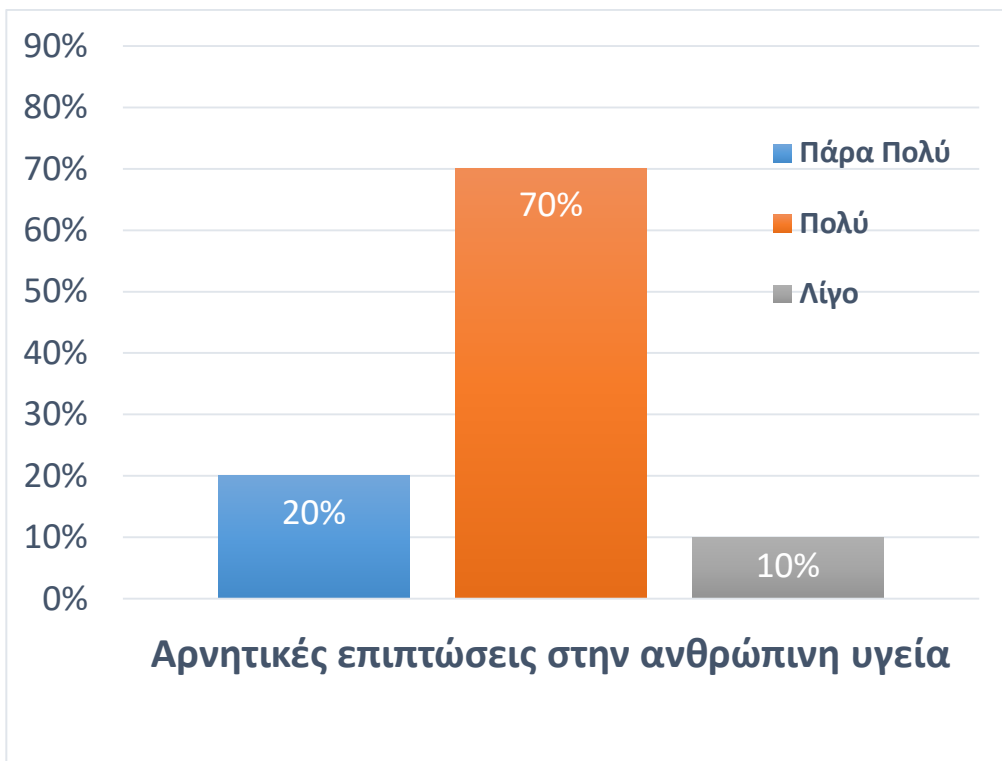
Γράφημα 13: Σε περίπτωση που οι πελάτες δεν κάνουν σωστή διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων που καταλήγουν αυτά.

Στο Γράφημα 14 παρουσιάζεται η άποψη των φαρμακοποιών για το αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το 70% συμφωνεί πάρα πολύ με την πρόταση αυτή.

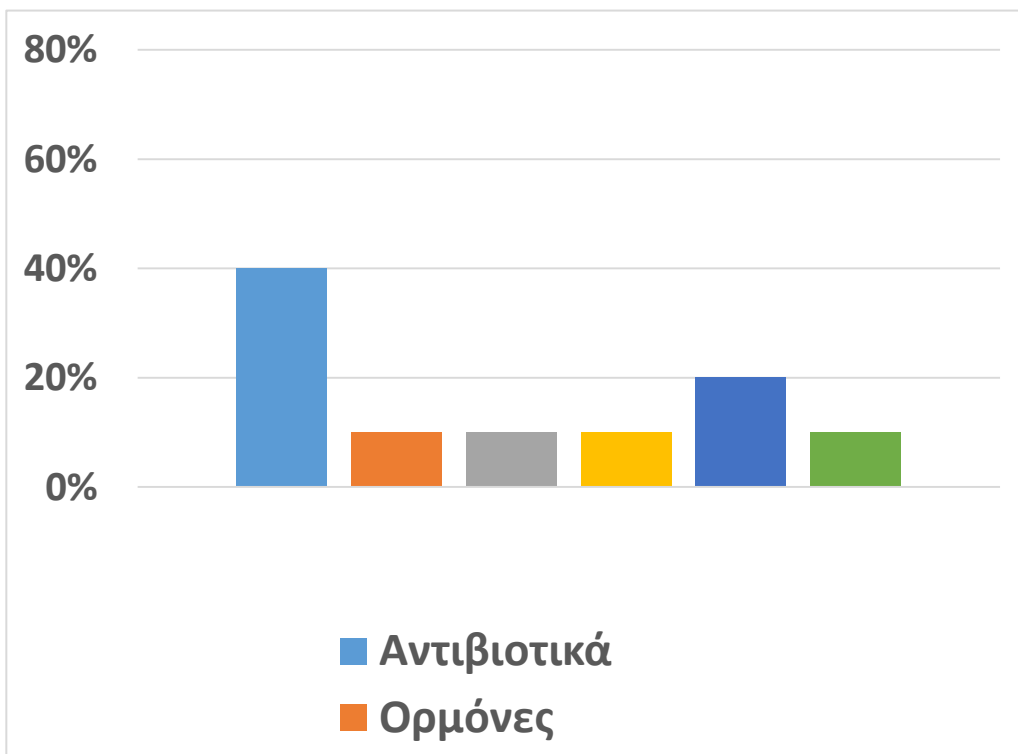
Γράφημα 14: Η άποψη των φαρμακοποιών αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον

Στο Γράφημα 15 παρουσιάζεται η άποψη των φαρμακοποιών για το αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία. Το 70% συμφωνεί πάρα πολύ με την πρόταση αυτή.

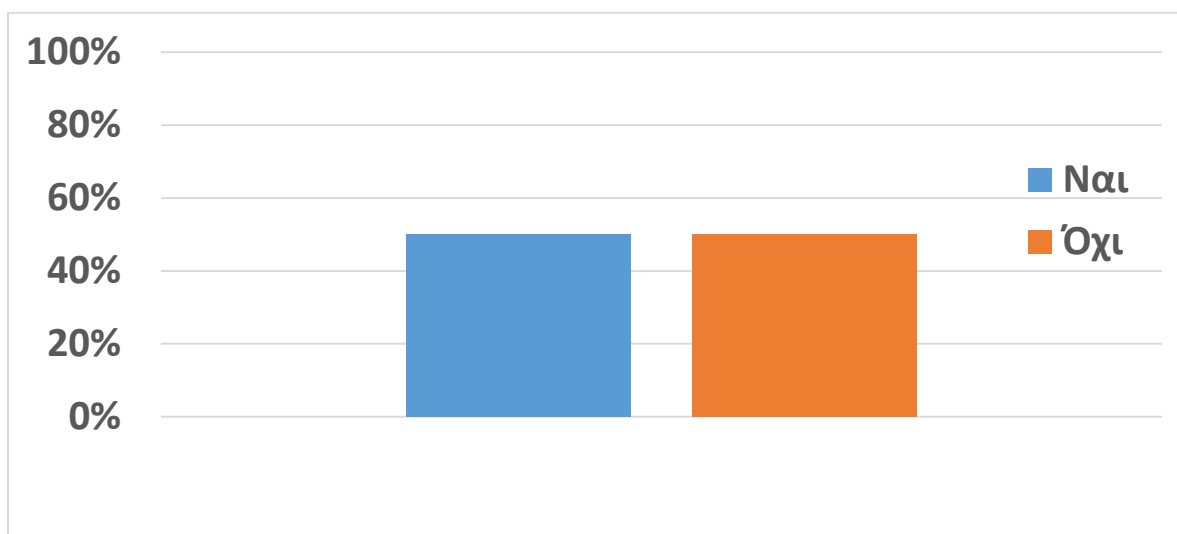
Γράφημα 15: Η άποψη των φαρμακοποιών αν η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία

Στο Γράφημα 16 φαίνεται ότι το 40% των φαρμακοποιών έχουν την άποψη ότι τα ληγ αντιβιοτικά είναι τα πιο επικίνδυνα φάρμακα στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία εάν δεν τύχουν της σωστής διαχείρισης.

Γράφημα 16: Η άποψη των φαρμακοποιών για το ποια/ες κατηγορία/ες φαρμάκων είναι πιο επικίνδυνη/ες τόσο για το περιβάλλον όσο και για την ανθρώπινη υγεία

Στο Γράφημα 17, φαίνεται ότι οι μισοί φαρμακοποιοί γνωρίζουν για την ύπαρξη της νομοθεσίας για τη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων.

Γράφημα 17: Η γνώση των φαρμακοποιών, αν υπάρχει νομοθεσία για τον τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων

Συμπεράσματα:

Με βάση την έρευνα φαίνεται ότι οι μαθητές/τριες του Λυκείου μας πιστεύουν ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό των γονιών τους επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στα φαρμακεία και ότι ελάχιστοι από τους μαθητές γνωρίζουν τι πρέπει να κάνουν με τα φάρμακα που δεν χρειάζονται. Επίσης διαφάνηκε ότι ελάχιστοι είναι ενημερωμένοι για τον τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων. Δυστυχώς, όπως φάνηκε από την έρευνα μεγάλο ποσοστό των ληγμένων φαρμάκων καταλήγουν στον κάλαθο με τα υπόλοιπα σκουπίδια.

Τα παραπάνω όπως φάνηκε μέσα από τα ερωτηματολόγια ταυτίζονται και με την άποψη των φαρμακοποιών καθώς με βάση τις απαντήσεις τους μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των πελατών τους επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα αφού ελάχιστοι από αυτούς είναι ενημερωμένοι για τον σωστό τρόπο διαχείρισης και καταστροφής τους.

Επίσης οι φαρμακοποιοί φάνηκε να συμφωνούν με το ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των φαρμάκων καταλήγουν στα σκουπίδια.

Άλλωστε αυτό επιβεβαιώθηκε και μέσα από τις απαντήσεις που μας δόθηκαν από τον κύριο Θεοπέμπτου ο οποίος μας εξήγησε ότι μέχρι πρότινος μόνο οι κλινικές, τα νοσοκομεία και το ογκολογικό κέντρο ακολουθούσαν συγκεκριμένη μέθοδο συλλογής και καταστροφής των φαρμακευτικών αποβλήτων τους εξαιρουμένων των ναρκωτικών ουσιών.

Ανησυχητικό είναι και το γεγονός ότι λιγότεροι από τους μισούς μαθητές είναι σίγουροι ότι η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία.

Σε αντίθεση όμως με τους μαθητές οι φαρμακοποιοί φάνηκε να γνωρίζουν ότι η λανθασμένη διαχείριση και καταστροφή των ληγμένων φαρμάκων έχει αρνητικές επιπτώσεις τόσο για το περιβάλλον όσο και για την ανθρώπινη υγεία. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την απάντηση που δόθηκε από τον κύριο Θεοπέμπτου τόνισε ότι με το να τα πετάμε τελικά επιστρέφουν σε εμάς μέσω του νερού, καθώς στη Κύπρο τα νερά μας είναι πολύ περιορισμένα.

Επιπρόσθετα με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας οι μισοί από τους μαθητές φάνηκε να γνωρίζουν για την ύπαρξη νομοθεσίας για τη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων με το ποσοστό των φαρμακοποιών να είναι ακριβώς το ίδιο. Όπως μας ενημέρωσε ο κύριος Θεοπέμπτου η νομοθεσία ψηφίστηκε μόλις δυο βδομάδες πριν του πάρουμε την συνέντευξη (η συνέντευξη λήφθηκε στις 23/03/2023).

Επίσης η πλειοψηφία των φαρμακοποιών φαίνεται να συμφωνεί ότι τα πιο επικίνδυνα από τα φάρμακα σε περίπτωση μη σωστής καταστροφής και διαχείρισης τους είναι τα αντιβιοτικά.

Πολύ ενθαρρυντικό και ευχάριστο αποτέλεσμα της έρευνας είναι ότι μεγάλο ποσοστό των μαθητών επιθυμεί να γίνονται ενημερωτικές διαλέξεις για το θέμα αυτό στα σχολεία.

Συνοψίζοντας, διαφαίνεται ότι λόγω της άγνοιας που υπάρχει για τον σωστό τρόπο διαχείρισης και καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων είναι αναγκαία η ενημέρωση τόσο των μαθητών στα σχολεία όσο και των υπόλοιπων καταναλωτών, από τους αρμόδιους φορείς. Ενημέρωση όμως που να αφορά όχι μόνο την διαχείριση τους αλλά και τις καταστροφικές επιπτώσεις τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στη ανθρώπινη υγεία.

Το κράτος και οι αρμόδιοι φορείς οφείλουν να δράσουν άμεσα και να ξεκινήσουν ενημέρωση τόσο των μαθητών μέσα από το σχολείο όσο και του ευρύτερου κοινού για τις καταστροφικές συνέπειες από την ανεξέλεγκτη απόρριψη των φαρμάκων τονίζοντας ότι οι επιπτώσεις αυτές δεν αφορούν μόνο το περιβάλλον αλλά και την δημόσια υγεία.

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού σίγουρα μόνο θετικά αποτελέσματα θα έχει τόσο για εμάς όσο και για τις μελλοντικές γενιές.

Δεξιότητες που αποκτήθηκαν:

Απόκτηση γνώσεων για περιβαλλοντικά θέματα τα οποία επηρεάζουν τις συνθήκες διαβίωσης και την υγεία μας.

Απόκτηση γνώσεων για τις υποχρεώσεις μας ως προς τον τρόπο διαχείρισης των ληγμένων φαρμάκων.

Ανάπτυξη γνωστικών, κοινωνικών και συνεργατικών δεξιοτήτων οι οποίες ήταν πολύ σημαντικές όχι μόνο για την έρευνα αλλά και για τη ζωή γενικότερα. Μερικές από αυτές είναι η επικοινωνία, η εμπιστοσύνη, η λήψη κοινών αποφάσεων, η κατανόηση, ο αμοιβαίος σεβασμός και η ενθάρρυνση.

Αναγνώριση και εκτίμηση της σημασίας της αλληλεξάρτησης και της αρμονικής συνεργασίας των μελών μιας ομάδας για την εκπλήρωση μιας εργασίας, καθώς και της σημασίας της ατομικής συμβολής.

Καλλιέργεια επίσης και ενίσχυση των δημοκρατικών αξιών και του αναστοχασμού ο οποίος βοηθά στην ατομική και ομαδική αξιολόγηση προς όφελός της επίτευξης του στόχου.

Επιπρόσθετα καλλιέργεια δημιουργικής και κριτικής σκέψης.

Ανάπτυξη της ικανότητας χρήσης της τεχνολογίας τόσο για την διεξαγωγή έρευνας όσο και για την επεξεργασία και ανάλυση συμπερασμάτων.

Τέλος, πολύ σημαντική εμπειρία ήταν η συγγραφή της ερευνητικής εργασίας, μέσω της οποίας γνωρίσαμε τα βασικά στοιχεία που περιλαμβάνει κατά κανόνα η εκπόνηση μιας επιστημονικής έρευνας.

Γενικότερα απόκτηση δεξιοτήτων που σίγουρα θα είναι χρήσιμες και μελλοντικά.

Σημασία της Έρευνας:

Τα φάρμακα μας είναι απαραίτητα. Επομένως, η έρευνα αυτή είναι καίριας σημασίας διότι το ευρύ κοινό τα χρησιμοποιεί καθημερινά χωρίς όμως να γνωρίζει τον σωστό τρόπο απόρριψης σε περίπτωση μη χρήσης τους ή λήξης τους ούτε τις τυχών επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν από την λανθασμένη εναπόθεση τους.

Οι απαντήσεις στα ερευνητικά μας ερωτήματα σκοπό έχουν να προβληματίσουν τους μαθητές ώστε με τη σειρά τους να μεταφέρουν και να γνωστοποιήσουν τα συμπεράσματα τους για το κοινό καλό. Τέλος, μέσα από την παρούσα έρευνα, οι μαθητές αλλά και ο κάθε αναγνώστης αντιλαμβάνονται τη σημασία της εφαρμογής της νομοθεσίας για τη σωστή απόρριψη των φαρμάκων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

Ερωτηματολόγιο Μαθητών

Φύλο:

- Αγόρι
- Κορίτσι

Κατεύθυνση:

Περιοχή μόνιμης κατοικίας:

1. Σε τι ποσοστό οι γονείς σας επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα στα φαρμακεία;

- 0-20%
- 20-40%
- 40-60%
- 60-80%
- 80-100%

2. Είστε ενημερωμένοι για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5

3. Σε περίπτωση που οι γονείς σας δεν επιστρέφουν τα ληγμένα φάρμακα, πού καταλήγουν αυτά;

- Στον κάλαθο
- Στην αποχέτευση
- Στο περιβάλλον
- Δεν γνωρίζω
- Άλλο

4. Η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5

5. Η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5

6. Υπάρχει νομοθεσία για τον τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων;

- Ναι
- Όχι

7. Θα θέλατε να γίνονται ενημερωτικές διαλέξεις για το θέμα αυτό στα σχολεία;

- Ναι
- Όχι

Ερωτηματολόγιο Φαρμακείων

Φύλο

- Άντρας
- Γυναίκα

Χρονιά Λειτουργίας Φαρμακείου:

Περιοχή:

1. Σε τι ποσοστό οι πελάτες επιστρέφουν ληγμένα φάρμακα;

- 0-20%
- 20-40%
- 40-60%
- 60-80%
- 80-100%

2. Είναι ενημερωμένοι οι πελάτες σας για τον σωστό τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5

3. Σε περίπτωση που οι πελάτες δεν κάνουν σωστή διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων που καταλήγουν αυτά;

- Στον κάλαθο
- Στην αποχέτευση
- Στο περιβάλλον
- Δεν γνωρίζω
- Άλλο

4. Η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5

5. Η λανθασμένη διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία;

Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5

6. Ποια/ες κατηγορία/ες φαρμάκων είναι επικίνδυνη/ες τόσο για το περιβάλλον όσο και για την ανθρώπινη υγεία;

.....
.....

7. Υπάρχει νομοθεσία για τον τρόπο καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων;

- Ναι
- Όχι

8. Αν η πιο πάνω απάντηση είναι θετική, τι προβλέπει η πιο πάνω νομοθεσία;

.....
.....
.....

Συνέντευξη Βουλευτή Χαράλαμπου Θεοπέμπτου:

Ε: Γιατί η μη ορθή καταστροφή των ληγμένων φαρμάκων αποτελεί απειλή για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον;

Α: Κοιτάξετε, αν σκεφτεί κάποιος τις ουσίες που υπάρχουν στα φαρμακευτικά προϊόντα καταλαβαίνει τι συμβαίνει όταν τα φάρμακα αυτά (ληγμένα φάρμακα) ή τα φάρμακα τα οποία δεν χρειαζόμαστε πλέον πεταχτούν στον κάλαθο ή στην αποχέτευση. Τελικά καταλήγουν στη φύση και στα υπόγεια νερά και όπως καταλαβαίνετε αυτό έχει άλλου είδους συνέπειες αφού τελικά έρχονται πίσω σε εμάς μέσα από το νερό.

Άλλωστε γνωρίζουμε ότι τα νερά μας στην Κύπρο είναι περιορισμένα, είμαστε ένα μικρό νησί και πρέπει να έχουμε έγνοια να προστατεύουμε τη φύση και τα υπόγεια νερά. Για αυτό είναι πολύ σημαντικό να κάνουμε συλλογή και καταστροφή των φαρμάκων που έχουμε στο σπίτι και δεν τα χρειαζόμαστε πλέον.

Εξάλλου αυτό είναι από τα σημαντικότερα πράγματα που μας όρισε η Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι δηλαδή πρέπει να κάνουμε σωστή διαχείριση των ληγμένων φαρμάκων.

Ε: Πότε έχει ψηφιστεί η νομοθεσία η οποία διέπει τη διαδικασία για την καταστροφή των ληγμένων φαρμάκων στην Κύπρο;

Α: Η νομοθεσία ψηφίστηκε πριν περίπου μια-δυο βδομάδες. Επομένως έχουμε πολύ χρόνο μπροστά μας μέχρι να οργανωθεί και να ξεκινήσει να δουλεύει το σύστημα.

Ε: Τι προβλέπει η νομοθεσία;

Α: Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κανόνα ο οποίος λέει ότι όποιος ρυπαίνει πληρώνει. Για αυτό για παράδειγμα αν αποφασίσετε να ανοίξετε μια επιχείρηση παραγωγής χυμού και επιλέξετε μια συσκευασία για τον χυμό την οποία θα αγοράσει ένας συμμαθητής σας ο οποίος θα καταναλώσει τον χυμό και στο τέλος θα παραμείνει η συσκευασία (το κουτί του χυμού) είσαστε υπεύθυνοι να πάρετε πίσω την συσκευασία. Φυσικά όπως καταλαβαίνετε είναι αδύνατον όποιος διαθέτει προϊόντα στη αγορά να γυρίζει όλη την

Κύπρο για να μαζέψει τις συσκευασίες που μένουν από την κατανάλωση των προϊόντων του. Τουλάχιστον είναι αδύνατο να το κάνει μόνος του για αυτό στη νομοθεσία υπάρχουν τα συλλογικά συστήματα, δηλαδή αυτό που λέει ο κανόνας είναι ότι αφού έβαλες ένα προϊόν στην αγορά έχεις την ευθύνη να το πάρεις πίσω και σου επιτρέπω να συνεργαστείς και με άλλους και να κάνετε μια εταιρεία για να παίρνετε πίσω τα προϊόντα σας ή ότι μένει από αυτά. Για αυτό όσοι φέρνουν στην Κύπρο συσκευασμένα προϊόντα έχουν μαζευτεί και έκαναν μια μη κερδοσκοπική εταιρεία η οποία δεν δικαιούται μεν να έχει κέρδος πληρώνει δε τους μισθούς των υπαλλήλων της. Η εταιρεία αυτή ονομάζεται Green Dot και μαζεύει από τα μέλη της τις συσκευασίες των προϊόντων που μένουν.

Κάτι ανάλογο θα γίνει τώρα με τα φάρμακα, δηλαδή θα συγκεντρωθούν όσοι παράγουν ή εισάγουν φάρμακα στη Κύπρο θα κάνουν μια εταιρεία η οποία θα αναλάβει να τοποθετήσει τους κάδους στα φαρμακεία, θα κάνει τις ανάλογες συμφωνίες με κάποιες εταιρείες που θα μαζεύουν τα φάρμακα που θα επιστρέφονται ώστε να τα καταστρέφουν.

Αυτός έτσι επιγραμματικά είναι ο τρόπος λειτουργίας των συλλογικών συστημάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ε: Υπήρχε κάποια διαδικασία καταστροφής των ληγμένων φαρμάκων πριν την ψήφιση της συγκεκριμένης νομοθεσίας;

Α: Οι κλινικές, το ογκολογικό κέντρο και τα νοσοκομεία είχαν την υποχρέωση να πληρώνουν συγκεκριμένη εταιρεία η οποία έπαιρνε και κατέστρεφε όλα τους τα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των φαρμάκων.

Η νομοθεσία όμως έλεγε ότι φάρμακα τα οποία ανήκουν στη κατηγορία των ναρκωτικών δεν μπορούσε να δοθούν σε αυτή την εταιρεία. Και υπήρχαν ασθενείς που έπαιρναν τέτοια φάρμακα. Για παράδειγμα οι καρκινοπαθείς για να αντέξουν τον πόνο. Αυτά τα φάρμακα λοιπόν επιστρέφονταν σε αυτόν που τα πωλούσε ο οποίος είχε την άδεια διαχείρισης ναρκωτικών ουσιών οπότε αναλάμβανε και την καταστροφή τους.

E: Ποιες είναι οι συνέπειες για κάποιον που δεν εφαρμόζει τη νομοθεσία;

A: Εάν μια εταιρεία εισάγει φάρμακα και δεν αναλάβει την ευθύνη για την ανακύκλωση τους το πρόστιμο ανέρχεται σε μερικές χιλιάδες ευρώ.

Εάν είσαι απλός πολίτης και πετάς στον κάλαθο τα φάρμακα, τότε με βάση τη νομοθεσία που ψηφίστηκε και η οποία θα τεθεί σε ισχύ από 01/06/2024 θα πληρώνεις ένα πρόστιμο γύρω στα 1000 ευρώ. Και αυτό δεν θα ισχύει μόνο για τα φάρμακα αλλά και για υλικά τα οποία πρέπει να ανακυκλώνονται. Το ίδιο το δημαρχείο θα μπορεί να σου επιβάλει πρόστιμο αν απλά πετάς τέτοια υλικά.

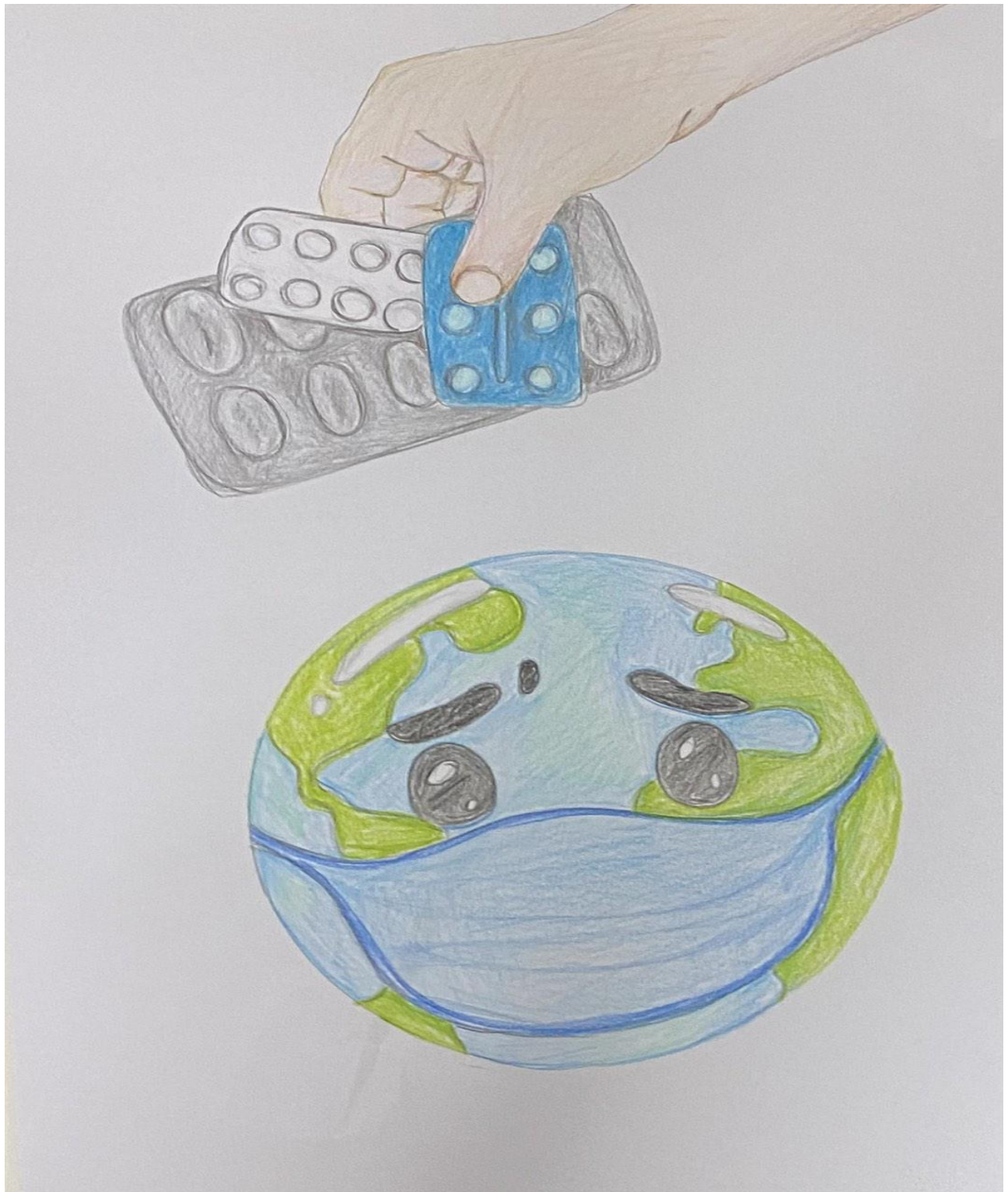
E: Η νομοθεσία αυτή είναι πανομοιότυπη με τυχόν νομοθεσίες που υπάρχουν στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε;

A: Ναι η ίδια. Για την ακρίβεια όταν την σχεδιάζαμε πριν πολλά χρόνια είχαμε πάρει βοήθεια και αντιγράψαμε το σύστημα του Βελγίου το οποίο είναι ένα από τα πιο πετυχημένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά όμως το Βέλγιο πετά μόλις το 10% των αποβλήτων του σε αντίθεση με εμάς που πετάμε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό.

E: Μπορούμε να βρούμε κάπου γραμμένη την νομοθεσία αυτή;

A: Ναι είναι η νομοθεσία 185 του 2012. Είναι γενική νομοθεσία που αφορά την διαχείριση των αποβλήτων. Αυτή που αφορά τα φάρμακα δεν έχει ακόμα δημοσιευτεί γιατί πρόσφατα ψηφίστηκε.

Αφίσα μαθήτριας της ομάδας μας (για μελλοντική χρήση και ευαισθητοποίηση):

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. <https://www.offsite.com.cy/eidiseis/topika/ta-ligmena-farmaka-tha-epistrefontai-sta-farmakeia>
2. <https://ikee.lib.auth.gr/record/300961/files/Sismanidis.pdf>
3. [12] ΦΕΚ (Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως). (2012), «Δημιουργία συστήματος συλλογής, μεταφοράς, προσωρινής φύλαξης, διαχείρισης και καταστροφής οικιακών φαρμακευτικών σκευασμάτων και υπολειμμάτων φαρμάκων οικιακής χρήσεως»
4. <https://www.in.gr/2011/06/06/life/stories/afieromata/farmaka-sto-periballon-apotelesmata-imeridas-toy-eyrwpaikoy-organismoy-periballontos/>
5. <https://www.kathimerini.gr/society/945530/meionoyme-ta-iremistika-ethismenoi-sta-antiviotika/>
6. <https://ygeia-news-e-epikindyna-toksika-apoblita-metatrepontai-ta-ligmena-farmaka,-poy-petame-sta-skoypidia.html>
7. <https://www.kathimerini.com.cy/gr/afierwmata/1-periballon/ligmenes-toxikes-bombes-sta-ntoylapia-mas>